

РУХОВІ УПОДОБАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РУХОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Грицюк С. А.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Анотація. У статті представлені результати вивчення інтересів учнів II-III класів щодо життєво необхідних рухових дій. Проаналізовано домінуючі рухові уподобання молодших школярів як засаду щодо удосконалення життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Ключові слова: рухова діяльність, рухові уміння і навички, молодші школярі, рухові уподобання, ігрова діяльність.

Вступ. Однієї з головних проблем оптимізації процесу фізичного виховання є збільшення їх рухової активності, удосконалення життєво необхідних рухових дій. Наукові дослідження (В. Ареф'єв, Г. Єдинак (2001), Е. Вільчковський (2008), Л. Волков, В. Голуб, П. Коханець (2008), О. Дубогай (2001), Н. Москаленко (2007), Ю. Ніколаєв (2011), В. Столітенко (1997) та ін.) з одного боку виявляють тенденцію до згасання прагнень у значної кількості школярів до систематичної фізичної підготовки та занять спортом, а з іншого (Г. Безверхня (2003), О. Булгаков, О. Кузьменко (2009), Н. Горшкова (2005), В. Гордійчук (2010), Є. Захаріна (2008), І. Карпюк (2006), Т. Круцевич (2008), М. Маєвський (2010), А. Малишкін (2014), Я. Першегуба (2012), С. Тихонова, В. Тихонов (2010) переконують, що через мотиваційну сферу можна продуктивно вплинути на систематичність занять фізичною культурою, формувати та удосконалювати необхідні знання, уміння і навички у фізкультурній галузі. І особливо плідною така робота може стати в молодшому шкільному віці, коли ще яскраво виражається перевага потребнісно-мотиваційної сфери над вольовою. І власне ця вікова особливість зумовлює

необхідність достеменного вивчення домінуючих інтересів молодших школярів.

Мета дослідження: вивчити і проаналізувати пріоритетні інтереси молодших школярів у здійсненні життєво необхідних рухових дій.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні напрями дослідження конативних характеристик рухової діяльності дітей молодшого шкільного віку.

2. Дослідити, на основі аналізу результатів анкетування учнів II-III класів, домінуючі інтереси до використання основних життєво необхідних рухових дій.

3. Означити основні шляхи використання знань про пріоритетні рухові уподобання в удосконаленні рухових умінь і навичок молодших школярів.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилися на базі загальноосвітніх шкіл I–III ступенів смт. Любешів і Шацьк Волинської області. Респондентами були 316 школярів 2–3-х класів.

Для вирішення поставлених завдань використовувались такі **методи:** теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; анкетування; аналіз результатів опитування.

Результати дослідження та їх обговорення. Анкета, яка передбачала вивчення рухових уподобань молодших школярів, складалась на основі літературних джерел фізкультурознавчого спрямування, різноманітних дослідницьких підходів до вивчення цього феномену таких учених, як Б. А. Ашмарін [1], Л. В. Волков [3], Н. А. Деделюк [4], К. Інгенкамп [5], Т. Ю. Круцевич [6] та ін. Вона носила оціночний характер. Респонденти оцінювали прояв власного інтересу, уподобань, ставлень до певних запропонованих занять, дій тощо. Відповідаючи на поставлені в анкеті питання, вони позначали навпроти них два плюси, якщо їм це заняття дуже подобається (++) , якщо загалом подобається, то один плюс (+), якщо не подобається мінус (–), якщо заняття зовсім байдуже чи респондент цього ще не навчився робити,

то він ставив нуль (0). Тому фактично оцінювання проходило за чотирибальною шкалою (в континуумі від +2 до -1). Такий обмежений діапазон оцінок був зумовлений віком молодших школярів, яким важко утримати в пам'яті більш детальну градацію оцінювання.

Результати анкетування щодо ставлення молодших школярів до занять фізкультурою і спортом, їх інтересу до життєво необхідних рухових дій подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Ставлення молодших школярів до занять фізкультурою та життєво необхідних рухових дій

з/п	Перелік занять	Кількість балів	Ранг
1.	Заняття фізкультурою	468	5
2.	Ходьба пішки	328	8
3.	Катання на ковзанах, роликових ковзанах	327	9
4.	Рухливі, спортивні ігри	521	1
5.	Їзда на велосипеді	500	3
6.	Ходьба на лижах	243	14
7.	Виконання режиму дня, вранішня зарядка	263	12
8.	Біг самостійно і з друзями	396	7
9.	Плавання, пірнання	504	2
10.	Читання книг про спорт, перегляд спортивних телепередач	244	13
11.	Лазіння (по деревах, стовпчиках)	230	15
12.	Метання (гра в сніжки, кидання м'яча в ціль)	492	4
13.	Заняття спортом в секціях і гуртках	323	10
14.	Стрибки (подолання перешкод, перестрибування, через скакалку)	317	11
15.	Біг наввипередки з друзями і дорослими	442	6

Набір занять, представлений в анкеті, отримав високі позитивні оцінки. Загалом майже половина перерахованих в опитувальнику занять є найбільш вагомими для молодших школярів. Зокрема це:

1. Ігри (рухливі, спортивні).
2. Плавання, пірнання.

3. Їзда на велосипеді.
4. Метання (гра в сніжки, кидання м'яча в ціль тощо).
5. Заняття фізкультурою.
6. Біг наввипередки з друзями і дорослими.
7. Біг самотійно і з друзями.

Таким чином очевидним є той факт, що дітям молодшого шкільного віку подобається займатись руховою діяльністю, особливо в ігровій формі. Власне рухливі та спортивні ігри під час оцінювання набрали найбільшу кількість балів – 521. При цьому 229 респондентів оцінили своє ставлення до ігор найбільшою можливою кількістю балів (+2), 73 виставили +1 бал і лише 10 учасників анкетування виявили негативне судження про такий вид діяльності (– 1). Загалом це підтвердило дані дослідження М. М. Безруких про надзвичайну прихильність дітей молодшого шкільного віку до спонтанної ігрової діяльності, ученою встановлено, що власне на вік 8-9 років припадає максимум ігрової рухової активності дітей [2, с. 368-369].

Як результати анкетування, так і спостереження показали, що особливу насолоду молодші школярі отримують від тих видів рухової діяльності, які базуються на експресії рухів, можливості досягнення певного відчутного, видимого результату. Це, зокрема, стосується такого способу пересування як біг (6 і 7 місце рейтингу, відповідно 442 і 396 балів). Біг покладений в основу багатьох ігор і власне це відобразилось в оцінці «бігу наввипередки», який отримав більше балів, ніж просто «біг». Включення елемента змагальності в звичайний локомоторний акт, надає йому ігрових ознак, викликає інтерес у молодших школярів. Особливо цікавими для дітей молодшого шкільного віку є такі способи пересування і рухові дії як їзда на велосипеді (3 місце рейтингу, 500 балів), плавання та пірнання (2 місце рейтингу, 504 бали). Захоплення школярів руховими діями у воді зумовлене тим, що в обох селищах є водойми: озера Велике Чорне та Люцимер в Шацьку та річка Стохід в Любешові. Тому переважно під час літніх канікул діти значну кількість часу проводять у

розвагах на воді, отримуючи від цього велике задоволення.

Подобаються молодшим школярам і металеві дії (4 місце рейтингу, 492 бали), оскільки вони демонструють влучність та містять елементи змагальності і гри. Діти, особливо хлопчики, залюбки вправляються в метанні та киданні всіляких предметів (м'ячів, камінців, палиць тощо), а зокрема таких, що перетворюються у гру, як наприклад кидання сніжок.

Менше задоволення приносить молодшим школярам ходьба. За результатами оцінювання вона знаходиться в середині рейтингу (328 балів, 8 рейтингове місце). Однотонність цієї локомоції втомлює дітей і не викликає ентузіазму. Цікаво, що проста ходьба дещо вище оцінена ніж катання на ковзанах та роликівих ковзанах. Це пояснюється тим, що значна частина молодших школярів не має ковзанів і не уміє на них кататись. Цей вид рухових дій поряд з 227 позитивними виборами (+2 і +1 балів) набрав 87 індивідуальних і негативних відгуків (0 і – 1 балів). Аналогічна і дещо гірша ситуація з ходьбою на лижах (14 рейтингове місце і 130 негативних та байдужих виборів). На такому ставленні позначається не лише відсутність реманенту, а і сніжних та морозних зим, що не дає змоги практикуватись в лижній ходьбі. Загалом же як ковзани, так і лижі здатні забезпечити ситуації для перегонів, чим приносить задоволення молодшим школярам.

Низькі позиції в оцінюванні отримали такі життєво необхідні рухові дії як стрибки та лазіння. Респондентам був запропонований значний перелік дій в основі яких лежить процес стрибання («Долати перешкоди, перестрибувати рівчаки, стрибати через скакалку тощо») і вони були оцінені у 317 балів (11-е місце у рейтингу). Лише 42,72% молодших школярів назвали стрибки своїм улюбленим заняттям.

Така ж рухова дія як лазіння опинилась в кінці рейтингу (15 місце), набравши 230 балів. При 201 позитивному виборі цієї дії, 115 респондентів виявили до неї негативне та байдуже ставлення, особливо це стосується дівчаток. Маючи продуктивні вікові особливості щодо здатності до здійснення

лазіння, значна частина молодших школярів відчуває скутість в своїх рухах, зумовлену боязню висоти, падіння тощо.

Загалом ієрархія розглянутих рухових умінь і навичок, що особливо вагомі в життєдіяльності кожної людини, відповідно уподобань молодших школярів наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Ієрархія життєво необхідних рухових умінь і навичок за уподобаннями молодших школярів

№ з/п	Назва рухових умінь і навичок	Кількість балів	Ранг	Кількість максимальних виборів	% респондентів
1	Метання (кидки)	492	1	207	65,5
2	Біг	442	2	193	61,08
3	Ходьба	328	3	118	37,34
4	Стрибки	317	4	135	42,72
5	Лазіння	230	5	110	34,81

Загалом більше ніж половина респондентів улюбленими руховими діями вважають метання та біг. Значно менше – 42,72 % полюбляють стрибкові дії і трохи більше від третини опитуваних особливо прихильні до ходьби та лазіння.

Висновки:

1. Результати анкетування засвідчили наявність виражених уподобань, інтересів, позитивних ставлень молодших школярів до занять фізкультурою та рухової діяльності.

2. Дослідження також показали, що не всі із формованих на уроках фізкультури необхідних рухових дій подобаються молодшим школярам і з задоволенням застосовуються в повсякденному житті. У дітей молодшого шкільного віку виявлене вибіркоче ставлення до різних видів моторної діяльності. Вони вважають кращими та бажаними ті, які викликають у них особливий інтерес.

3. Встановлено, що основними умовами, які здатні задовольнити належний інтерес до рухової діяльності виступають: експресивність рухів, змагальність, емоційно-піднесений фон, належний рівень освоєння рухових умінь і навичок, комфортність, впевненість у безпеці, оригінальність, креативність. Усі ці джерела зародження і підтримання інтересу до здійснення рухових дій у молодшому шкільному віці може забезпечити оптимально спроектована та організована ігрова діяльність.

Перспективи подальших досліджень. Виникає необхідність пошуку ефективних ігрових форм, здатних забезпечити активізацію рухової діяльності молодших школярів та на основі інтересу сприяти удосконаленню рухових умінь і навичок.

Список використаної літератури

1. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании (пособие для студентов, аспирантов и преподавателей физ. культуры) / Б. А. Ашмарин. – М. : Физкультура и спорт, 1978. – 223 с.

2. Безруких М. М. Возрастная физиология: (Физиология развития ребенка) : Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М. М. Безруких, В. Д. Сонькин, Д. А. Фарбер. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 416 с.

3. Волков Л. В. Физические способности детей и подростков / Л. В. Волков. – К. : Здоров'я, 1981. – 120 с.

4. Деделюк Н. А. Наукові методи дослідження у фізичному вихованні [Текст] : навч. посіб. для студ. / Н. А. Деделюк ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т фіз. культури та здоров'я. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 183 с.

5. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика : Пер. с нем. / К. Ингенкамп. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.

6. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / За ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2012. – 392 с.